

az *Ünnepi nyitány*, amelyet a Nemzeti Színház fennállásának 50. évfordulójára komponált, 76 éves korában.

Az 1888-as évben szomorú és kellemes napok egyaránt jutottak Erkelnek. Ebben az évben vonult nyugdíjba az Opera zenei vezetői állásából Sándor fia. Gyulán meghalt Teréz húga. Elhunyt menyee, Gyula fiának a felesége. 1888. október elejétől – Erkel Sándor és német kollégája Felix Mottl után – az akkor 28 éves karmester és zeneszerző, *Gustav Mahler* lett az Operaház igazgatója. Közbejárására, amikor a Hunyadi László volt műsoron, az Operaház megemlékezett Erkel ötvenesztendő karmesteri jubileumáról, úgy, hogy az opera nyitányát és az első felvonását „a szerző” vezényelte. Az intézmény babérkoszorúját Mahler és az Opera főrendezője adta át Erkelnek.

Egy másik karmesteri jubileumi megemlékezésre 1888. december 16-án került sor a Vigadó hangversenytermében. Ezen a különböző dalkarokból összesereglett kórustagok elénekelték a *Himnusz*át, melyet könnyezve hallgatott végig. Az ünnepség szónoka *Jókai Mór* volt. „Egy félévszázados élet pályán mint stádium-mutató emlékkövek állnak – mondta többek között – megalkotott művei.” Babérkoszorúval és ezüst dísztaggyal tért haza az ünnepségről. December végén lemondott a zeneakadémiai állásáról is. Gyula városa Szilveszter napján díszpolgárrá választotta.

Mahler is tisztelte és elismerte Erkel munkásságát. 1889-ben a *Brankovics György* című operáját, 1890-ben a *Bánk bánt* újította fel. 1890 júniusában orvosának *Magyar albumlapot* komponált mélyhegedűre és zongorára. November 7-én, a 80 éves születésnapjára rendezett hangversenyen vezényelte utóljára a Filharmonikusokat. A *Bátori Mária* nyitányát dirigálta. A koncerten megszólaltatta *Mozart d-moll zongoraversenyét* is „frenetikus sikerrel”. Ráadásként *Liszt Abrándját* játszotta, amelyet Liszt Bellini egyik operája nyomán szerzett.

1892. augusztus 19-én a Vigadóban ünnepelte az Országos Magyar Daláregyesület megalakulásának 25 éves jubileumát, amelyre utolsó kóruművét írta férfikarra, Petőfi két versére, az *Elvénnelek, én csak adnának* és *A faluban utcahosszat* címűekre. A bemutatót az egyesület országos karnagya, Sándor fia vezényelte. Ekkor hangzott el a Jókai szövegére korábban készült *Király-himnusz* is.

1893-ra Erkel már gyengének érezte magát. Május közepén felköltözött a Svábhegyre, egy villába. Itt június elejére, szívgyengesége miatt, olyan erőtlenné vált, hogy a ház kertjébe sem tudott kimenni. Június 10-én meghalt Elek fia. Nem tudatták vele, de megérezte a családi bajt. Állapota napról-napra romlott. Három gyermeke: Mária, István és Lajos vigyáztak rá felváltva. 1893. június 15-én délután, ágyban fekvé már nem szólt senkihez; egyszer elaludt, másszor ébren volt. Amikor ébren volt, csak nézett maga elé és lehet, hogy Petőfi hónapokkal ezelőtt megzenésített verssorai éledtek fel benne:

„Miért nem vagyok felhő az égen?

Sírnom akkor nem volna szegény.

.....
Nem kellene soká szenvednem

Ebben a keserves életben.”

Még aznap este, fél tíz óra tájban örök álomba szenderült.

Várnai Ferenc

Emlékezés Selmecebánya három jelesére

A következőkben részleteket közlünk a „Selmecebánya jelesei, jeles selmecebányaiak” címmel készülő könyvből. A majdan benne szerepeltetni kívánt több mint száz kiváló embert mindenekelőtt Selmecebányához kötődő munkásságuk kapcsán választottuk ki: közülük többen a város falai között születtek, de nem ez volt a meghatározó szempont. Az itt következő három portré a szervezett magyar turisztika születésénél kiemelkedő szervezőmunkáját Selmecebányán végző *id. Tirts Rezső*, az itteni bányászati és kohászati felsőoktatás egyik legnagyobbja, *Farbaky István* és a városban töltött diákéveinek élményei alapján a selmecei diákéletet szépirodalmi művében leghívebben megörökítő *Tassonyi Ernő* emlékét kívánja megidézni születési évfordulóik kapcsán.

A Tirts-család Sáros vármegyéből származott át a Szepességbe, s Tirts István, aki vaskereskedő volt Szepesváralján, itt vette feleségül Fest Saroltát. Házasságukból ugyanitt született százyolevan éve, 1831. február 27-én *id. Tirts Rezső*, aki aztán élete java részét Selmecebányán töltötte. (Neve előtt az „idősebb” voltára utalás azért célszerű, mert gyermekei közül az ugyancsak Rezső nevet viselő fia

id. Tirts Rezső

den megpróbáltatásnak vége lesz egyszer, s Tirts Rezső is hazavergődött Szepesváraljára. (A szabadságharc alatt szerzett élményei nem merültek feledésbe, mert *1848–49-iki élményeim, különös tekintettel a Cornides-féle szepesi guerilla-vadászok szereplésére a szabadságharcban* címmel megírta, s könyve 1903-ban Késmárkon meg is jelent.)

Megszakított tanonci tevékenységét folytatva 1851-ben felszabadult a Fest és Kalmár cégnél, s immár segédként került Besztercére a Pandler-féle üzletbe. Az ezt követő állomások Kassa és Pest, majd Szélnán telepedett le, ahol saját üzletet nyitott. Feleségül vette a szomszédos Selmecbányáról az ottani törzsökös családból származó Marschalkó Augusztát, s négy gyermekük született, köztük 1866. június 6-án a fentebb már említett ifjabb Rezső.

A festői környezetben, a Selmecbányát (és Szélnán) környező hegyes völgyes tájtól körülveve igen hamar felfedezte a természetet, s már az 1860-as években gyakorta kirándult. Nem ritkán családi-lag: fia, Rezső már négyévesen feljutott a közeli Szitnya 1011 m magas csúcsára. E gyakori kirándulásainak egyikén, 1876-os tátrai útján történt, hogy a Csorba-tónál összetalálkozott *Döllér Antallal*, a Magyarországi Kárpát Egylet (MKE) három évvel korábban történt megalakításának egyik kezdeményezőjével. Döllér azon nyomban felkérte, hogy legyen a MKE selmecbányai képviselője. Tirts lelkes tagtoborzásba kezdett, s húsz fővel létrehozta a MKE Szitnya Ügyvivőségét. Aztán felhagyva a kereskedelemmel, 1877-től a selmeci népbank pénztárosa, egyben családjával együtt állandó selmecbányai lakos lett.

Kevéssel ezt követően, 1880-ban Selmecre érkezett *dr. Téry Ödön*, a magyar turisztika elismerten legnagyobb alakja, mint bányorvos. Téry itt, a selmeci Casino fennállásának 50 éves jubileumi vacsoráján ismerkedett meg Tirts Rezsővel és Renner (később Rejtő) Adolf bányászati akadémiai tanárral. Mindez azért érdekes, mert ők hárman – Téry, Tirts és Renner – voltak a Szitnya Osztály létrehozásának kezdeményezői. A szervezőmunka javarésze Tirts Rezsőre hárult, s amint a jelentkezők száma elérte a százat, 1882. május 12-én Selmecbányán megalakították a MKE Szitnya Osztályát. Az ekkor megválasztott vezetőség a következőképpen alakult: védnök (1882–1920 között) Koháry-Coburg Fülöp királyi herceg, a környék földbirtokosa; diszelnök (1882–1895 között) Pech Antal bányazagató, miniszteri tanácsos, országgyűlési képviselő; elnök (1882–1895 között) Ocsosvsky Vilmos, Selmecbánya polgármestere; ügyvezető alelnök (1882–1884 között) dr. Téry Ödön; pénztárnok Tirts Rezső. Két évvel később, 1884-ben Téryt Budapestre, a minisztériumba helyezték, s ekkor Tirts lett a rengeteg szervezési munkával járó ügyvezető alelnöki poszt betöltője. Az is maradt másfél évtizeden át közmegelegedésre, s csak 1899 augusztusában, amikor a selmecbányai népbank vezetőjeként nyugállományba vonult és a várost is elhagyta, köszönt le erről a tisztségéről. Ekkor választotta meg őt a Szitnya Osztály diszelnökének.

[1866–1945] a turizmus fejlesztése körül megkezdett munkáját folytatta, s nevét ugyanúgy beírta a turisták képzeltbeli „aranykönyvébe”, mint édesapja. Amikor itt mellőzzük e megkülönböztetés használatát, mindvégig az idősebb Tirts Rezsőről írunk.)

Tirts Rezső mindössze hat éves volt, amikor édesapját elvesztette, s ugyanebben az évben kezdte meg elemi iskolai tanulmányait Szepesváralján. 1844-ben a löcsi evangélikus liceumba került, ahol legkedvesebb tanára a Felvidéknek több jeles turistát is adó Gretzmacher-család János nevű tagja volt. A németül kiválóan tudó ifjú később „magyar szóra” a kor szokásának megfelelően Lőcséről Sárospatakra ment, s tanulmányait itt folytatta. Hazatérve a gyenge fizikumú fiút családja kereskedői pályára szánta, így belépett nagybátyja, Fest Zsigmond üzletébe kereskedőtanoncnak. 1848-ban az ekkor mindössze 17 éves ifjú saját elhatározásából jelentkezett honvédeknek, s belépett a Cornides Lajos őrmagy vezette szeptesi gerillák közé. Több csatában is részt vett, s vitéz helytállása révén a káplárságig vitte, amikor orosz fogságba esett. Miután cáriak kiadták az osztrákoknak, előbb Olmützbe került várfogságra, később kényszersorozásra a császári seregbe. Am min-

Tirts Rezső működésének negyedszázada jelentette a helyi turisztika fénykorát! Ha arra nincs is lehetőségünk, hogy minden, Selmecebánya környékén az ő irányításával és vezetésével megvalósuló munkát számba vegyünk, a legjelentősebbeket kötelező megemlíteni. Az ő révén kezdték meg a Selmecebányától mintegy tíz km-re délre a Szitnya-hegy turista-feltárását. A várostól nyugatra lévő Tanád-hegy fenyvesekkel borított vadregényes oldalán, a hodrusi tavak környékén, de máshol is jelzett turistautakat építettek, a Gedeon-tároi bányaépületet pedig menedékházzá alakították át. 1884-ben emlékkövet emeltek a hodrusi völgyben nyugvó honvédek sírja fölé. Aztán 1887-re elkészült – Gacsányi és Fizély építészek tervei szerint – a Szitnya-pavilon, az azonos nevű hegy legmagasabb pontján. A köből épült kocka alakú, lapostetős épület ünnepélyes felavatása 1887. szeptember 8-án volt. A belső berendezést Tirts megbízása alapján Králik asztalos készítette el. (E pavilont időközben lebontották. A helyén álló fából készült és csúcsos tetővel ellátott „Sitno” pavilon már egészen más épület. A ma ebben lévő üzlet melletti fényképkiallítás Téry és Tirts arcképeit is bemutatja, s itt látható az a vasból készült csigalépcső is, amely egykor az eredeti épület körbejárható tetejére vitt.)

Tirts vezetésével két irányból is vezetett utat a Szitnyára. Az egyik Steffulton (azaz Istvánházán, az akkori Selmec külvárosán) át északról közelítette meg a hegyet, a másik a hegy nyugati lábánál fekvő Bacsófalvi tótól szerpentin alakban haladt fel. E két út a felső nyeregben elterülő Tatár-réten találkozott, s innen haladt a sziklák közé, ahol mintegy 311 falépcsőn lehetett elérni a csúcsot (a többszöri újjáépítés után e falépcsők ma is megvannak).

Tirts 1889-ben felfedezte, majd kirándulóhellyé fejlesztette a később róla elnevezett „Tirts-forrást”. S hogy az osztály által épített és jelzett turistautak hossza az 1900-as évek legelejére elérte a 120 km-t, abban Tirtsnek ugyancsak meghatározó szerepe volt. Mindezek, s az itt fel sem sorolt, nevéhez fűződő gyakorlati alkotások jól szemléltetik, hogy milyen aktív és eredményes munkát végzett az említett negyedszázad során, s hogy mindezekért mennyire indokolt Selmecebánya jelesei között számon tartanunk.

S ekkor még nem is említettük szakirodalmi munkásságát! Merthogy Szitnyai József, Selmecebánya későbbi (1895–1906 közötti, Ocsovszkyt követő) polgármestere, egyben Szitnyai Zoltán író édesapja és Tirts Rezső megírták a *Selmecei kalauz* című úttörő, helyi előzmények nélküli munkájukat. Ezt 1885-ben, a MKE Szitnya Osztálya Selmecebányán meg is jelentette. Aztán Szentgyörgyi Ede és Abai Ottó mellett Tirts Rezső társszerzője volt az 1898-ban megjelent második, immár *Selmecebányai kalauz* címet viselő bédekkernek is.

id. Tirts Rezső egykori sírja a Farkasréti temetőben

Tirts 1899-ben történt nyugalomba vonulása után elköltözött Selmecebányáról, és Rezső fiánál Vajaszlón, meg Gizella lányánál Boszniában, végül rövid ideig Pécsen élt. Szeretett városa, Selmecebánya nélkül azonban nemigen bírta ki! Persze, hogy visszaköltözött! Ekkor azonban, nyolc évtizeddel a háta mögött, már korántsem volt számára olyan könnyű közlekedni az akkori Magyarország legtöbb lejtőjét, emelkedőjét utcaként vagy térként magáénak tudó városában! A kimondhatatlanul szép, változatos fekvésű és elbűvölő város a már nem fiatalokat is próbára teszi, ha sokat gyalognak benne! Tirts Rezsőt 1912-ben Selmecebányán szélütés érte, Rezső fia decemberben Budapestre hozta. Itt, a kórházban halt meg 1914. március 14-én. Földi maradványait a Farkasréti temetőben helyezték, sajnos nem örök nyugalomra, hanem csupán átmeneti időre. Mint Tóth Vilmos és Zsigmond János 2003-ban a „Budapesti Negyed”-ben megírták, sírját időközben felszámolták. Az egykori sírját ábrázoló fénykép ezért kordokumentum.

Mint Selmecebánya oly sok kiválósága, *Árvanagyfalvi Farbakó István* sem a város-

ban született. Ám életének 92 éve java részét itt töltötte, mint diák, tanár, később pedig az akadémia hatszort(!) újraválasztott igazgatója! Selmechányához fűződnek találmányai, s e város országgyűlési képviselője volt Budapesten. Selmechányán érte a vég, itt is temették el, sírja ma is áll!

Farbaky István százhetvenöt évvel ezelőtt, 1836. augusztus 15-én született Nyíregyházán. Az elemi iskolát és az első négy gimnáziumot is szülővárosában végezte, ám 1850-ben édesanyja a jó hírnévnek örvendő eperjesi evangélikus főgimnáziumba íratta, s itt tett érettségi vizsgát. Már eperjesi diákévei alatt megmutatkozott a matematika és a természettudományok iránti különös vonzalma. Középiskolai tanulmányait befejezve, 1854 októberében beiratkozott a selmechányai bányászati és erdészeti akadémia-ra, hogy elvégezze a bányász-kohász szakot. Édesapja a következő évben meghalt, a német tanítási nyelv pedig némi nehézséget okozott számára, így kérdésessé vált, hogy tanulmányait folytathatja-e? Jó tanulmányi eredménye, s ennek révén a következő évben kapott állami ösztöndíj aztán biztosította tanulmányainak folytatását. Miután 1858-ban az akadémia-t elvégezte, a bécsi minisztérium a csehországi, Příbram bányagazgatóságához osztotta be gyakornoknak. Itt nem sokat időzött, mert a selmeci akadémia-ról távozó Hüttl József helyére Jenny Károly tanár, bányatanácsos őt szemelte ki asszisztensnek, s ajánlása nyomán még 1859-ben meg is kapta kinevezését a matematika, mechanika és fizika tan-székre. Jenny Károly a mechanika és fizika előadások megtartásával bizta meg, amit úgy a tanári kar, mint a diákok elismerően értékelték. (Maga Farbaky említi meg önéletírásában, hogy amikor a hallga-tók a „Sacht” nevű ifjúsági kocsmából haza, illetve a városba menve ablakai alatt német énekszóval el-haladtak, sohasem mulasztották el, hogy refrénképpen az „Éljen Pista Bécsi!” szavakat magyarul hozzá ne tegyék.)

Az 1860-as évek elején az akadémia négy magyar oktatója, Wagner Károly, Paulinyi Sándor, Méhes Rezső és Farbaky, kiegészülve az ekkor Selmece-re érkező Divald Adolffal, magyar nyelvű „Erdészeti Lapok” indítását határozták el, az addigi német lap mellett. A lap megindult, ám a bécsi minisztérium-nak ez nem tetszett, s a szerkesztőket megpróbálta különböző városokba küldve szétugrasztani. Az 1867-es kiegyezést követően a selmeci akadémian az erdészeti oktatás Farbaky és társai kitarlásának (is) köszönhetően magyar nyelvűvé vált, ám a bányászati előadások továbbra is németül folytak. Köz-ben, 1862 januárjában Farbaky megnősült, a Bars vármegyei Nagyszélesében földbirtokos Kürthy László leányát, Piroskát véve feleségül. Házasságukból egy fiúgyermek született, aki ugyancsak az Ist-ván nevet kapta. (Említsük meg, hogy ez az ifjabbik Farbaky István, aki a jogi pályát választotta, 1908-ban a „Magyarország igazságügye szervezete” című munkát készítette barátjával, dr. Marschalkó János táblabíróval, aki Selmechánya egyik legjelesebb és általunk más helyeken is emlegetett családjá-nak tagja volt.)

Farbakyt 1865-ben docensé léptették elő, s mivel a következő évben Jenny Károlyt a bécsi műegyetem tanárává választották, itteni katedrójáról pedig lemondott, helyette az újdonsült docens kapta meg ide-iglenesen a tanári megbízatást. Az 1867-es kiegye-zést követően pedig a király immár Farbakyt nevezte ki a matematika, mechanika és fizika rendes tanárá-nak. 1872 őszén Farbaky az általános, a vaskohászati és erdészeti géptan tanárává, egyúttal bányatanácsos-sá neveztetett ki. A következő, 1873-as év eseménye volt, hogy báró Mednyánszky Dénes, az eddig főbányagrófi méltóságot betöltő és így az akadémia élén álló személy, állásáról lemondva Nyitra megyei birtokára vonult vissza, a tanári testületnek pedig az új szabályozás értelmében lehetősége nyílt saját sora-iból igazgatót választani. Az akadémia legidősebb ta-nárát, Pöschl Ede bányatanácsost, akit ugyancsak Selmechánya jelesének tekintünk, választották meg három évre igazgatónak. Ami viszont feltétlenül em-lítést érdemel, vele együtt, ugyancsak három évre Farbakyt választották aligazgatónak. Most pedig idézzünk néhány mondatot Farbaky István önéletírá-sából: „A három év 1876-ban járt le s az akkor lefolyt szabályszerű választásnál én lettem az akadémia igazgatójává választva. Ez az eredmény aztán min-

Farbaky István, a selmechányai akadémia utolsó igazgatója

den három évben ismétlődött meg addig, amíg 1892-ben nyugdíjazásomat kértem úgy, hogy én 1876-tól 1892-ig hatszor egymás után lettem igazgatóvá megválasztva és tizenhat esztendőn át voltam állandóan az akadémia igazgatója.” Ha mindehhez hozzávesszük, hogy közben tanári munkáját is végezte és gyakorlatokat is vezetett, elfoglaltságát felmérhetjük.

Mivel 1877 decemberében elhunyt Zsigmondy Vilmos, Selmecebánya országgyűlési képviselője, a főispán Ocsosvzky Vilmos polgármestert és Farbaký Istvánt magához kéréte, utóbbit pedig felkérte, hogy a jelöltséget vállalja el. Farbaký azonban, mivel a hatályos szabályok értelmében a majdani nyugdíjazásához szükséges évekkor még nem rendelkezett, a kérést elhárította, s maradt Selmeccen igazgató és tanár. Akinek egyik, feltétlenül említést érdemlő tette volt, hogy 1882-ben valósággal „kiharcolta” a ma is álló un. Fritz-ház (Szumrák E. besztercebányai lakos tulajdonostól történő) megvételét az akadémia számára.

Az 1880-as évek közepén Schenek István bányatanácsos tanár barátjával sokat foglalkoztak az akadémiai helyiségek világításának kérdésével, s ez nagyszerű közös találmányuk, a saját szerkesztésű akkumulátor elkészítéséhez vezetett. Közben, 1881-ben Kerpely Antal bányatanácsos, a „Bányászati és Kohászati Lapok” akkori szerkesztője más feladatot kapván, Selmeccről távozott, s a szerkesztői feladatok Farbakýra hárultak, aki 1892-ben történt nyugdíjba vonulásáig ezeket végig el is látta.

Az 1891 végén a feloszlott országgyűlés miatt a választások 1892. február 1-jére kerültek kitűzésre. Selmecebánya akkori országgyűlési képviselője Péch Antal hallásának megromlása miatt az újválasztást nem vállalta, s a választók bizalma Farbaký István felé fordult. A nyugdíjazásához szükséges szolgálati évei ekkor már megvoltak, így a jelölést vállalta és meg is választották Selmecebánya országgyűlési képviselőjévé. Egyben 1892 áprilisában – kérésére – nyugdíjba helyezték. Képviselői feladatait 1901-ig látta el, amikor ismét választások voltak, s ezúttal már Heinz Hugo városi ügyésszel szemben kisebbségben maradt. 1900-ban a párizsi világkiállításon a zsűri magyar delegáltjaként vett részt, s feladatait olyan magas szinten oldotta meg, hogy jutalmul a király 1904. november 22-ei hatállyal neki és utódainak *árvanagyfalvi* előnévvel magyar nemességet adományozott.

A Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület 1902-ben elnökévé gr. Teleki Gézát, ügyvivő alelnökévé Farbaký Istvánt, titkárává pedig Litschauer Lajost választotta. Farbaký e tisztről 1916-ban, nyolcvanadik évét elérve mondott le. Közben 1909-ben miniszteri tanácsosi címet nyert.

A sors igen keserű utolsó évtizedet mért Farbaký Istvánra. Előbb egyetlen fia hunyt el 1915-ben, majd a felesége is 1918-ban. Életének kilencedik évtizedét teljesen egyedül maradva élte le, s a tizediknek is így vágott neki, a Trianon után Csehszlovákia részévé vált Selmecebányán. Itt, szeretett városában érte a halál 1928. december 3-án. Felravatolozott koporsója előtt Selmecebánya evangélikus templomában, amely mintegy ötven méterrel az akadémia számára általa megszerzett Fritz-házzal szemben áll, a város társadalmának jelentős része képviseltette magát. Budapestről az egyesület képviselőiben öttagú küldöttség érkezett búcsúztatására. Temetése 1929. január 2-án, sűrű hóesés közepette volt az evangélikus temetőben.

Annak példjaként, hogy mennyire nem a születés (hanem cselekedetek, tettek) alapján tekintünk valakit selmeccinek, leginkább *Tassonyi Ernőt* érdemes említeni. Hiszen amíg a Selmecebányán született Bulla Elma magyar, vagy Magda Vásáryová szlovák színésznők ugyan itt látták meg a napvilágot, de ezen túl semmi sem fűzte őket szülővárosukhoz, s nem is tekintjük őket jeles selmeccieknek, addig Tassonyit diákéveinek élményeiből táplálkozó írásai alapján joggal soroljuk ide.

Tassonyi Ernő a zempléni Taktaszadán született százharminc éve, 1881. január 13-án. Középiskolai tanulmányait a közeli Sárospatakon, a Rákóczi kollégiumban végezte, majd a fővárosban, a Pázmány Péter Tudományegyetemen 1903-ban szerzett jogi képesítést. E tanulmányai alatt Rákosi Jenő lapjába, a Budapesti Hírlapba is írt. Am hamarosan ismét az iskolapadot választotta. Selmecebányán kezdte meg bányamérnöki tanulmányait, melyeket 1910-ben fejezett be oklevele megszerzésével. Selmeccéi évei alatt a helyi ifjúság egyik közszeretettnek örvendő vezetője volt: kétszer is viselte az Akadémiai Kör

Tassonyi Ernő

elnöki tisztét. A nevét Főiskolai Körre változtató szervezet adta ki Selmecbányán 1905-ben *Aki a párját keresi – Regény a selmeci diákéletből* című, számunkra legfontosabb művét. Könyvének előszavában elárulja, hogy még *balek* vagy *füksz* (elsőéves) volt Selmecen, amikor megfogalmazódott benne a vágy, hogy megírja az itteni diákélet változatos, eredeti és hű képét. S íme, most, hogy a könyv megjelenik, már vendéák, *ultraveteranissimus*. Az is ösztönzőleg hatott könyve megírására, hogy kezébe került Lovik Károly munkája „*A leányvári boszorkány*” s az a kép, amelyet ez a mű a selmeci diákéletről fest, nem találó.

Hogy Selmecen mely helyszíneken milyen diákéleti történésekre került sor, milyen szokások, hagyományok stb. tették egyedivé és a jövő nemzedékek számára megőrzésre méltóvá mindezeket, Tassonyi egy szerelmi szál köré fonva írta meg. Az ország egészen más vidékéről bányászatot tanulni ide jött Zákány Csaba, a harangodi református lelkész fia és a selmeci polgáresalád leánya, Körndl Sarolta légiés és soha be nem teljesülő vonzalma adja a keretet. Ennek révén lesznek az ismeretlen ember számára megbámulhatóak az utcákon járkáló akadémikusok, a hátul egészen a térdük hajlását vereső, derekukra csatolt *farbörrel*. Ennek révén jelenik meg a Szentháromság téri „Zum goldenen Grubenlicht”-hez címzett diák mulatóhely zsendelyes tetejű sárga háza, melyben időről-időre felhangzik a „Gaudeamus igitur”, miközben fogynak az *eks*-ek (sörök). Meg ezzel szemben a Zsembery-ház, ahol a Katalin-napi bálokön reménykednek a hajadonok, párjukat keresve a bohém akadémikusok között. Aztán Felső-Selmecen a Schacht kocsmá, meg a *salamandernek* nevezett felvonulás. Amikor libasorban, de megszabott rend szerint vonult végig a városban a diákokból álló menet, a Burschenschaftok zöld-féhér színű, ezüstös „Glück auf” feliratú zászlajával. S mert mindent amúgy sem sorolhatunk fel, amelyek erre érdemesek lennének, inkább idézzük fel a könyv 253-54. oldalairól a Tassonyi által írt – és azóta is énekelt – *Bányászhimnusz* szövegét:

*Szerencse fel! Szerencse le!
Ilyen a bányász élete.
Váratlan vész rohanja meg,
Mint bérzetőt a fergeteg.
Nem kincs után sóvárgok én,
Bányász kis lányt óhajtok én.
Bányász kislányt óhajt szívem,
Ki szívemben bányász legyen.
És hogy ha majd a föld ölében*

*Végóránkat éljük...
Isten kezében életünk,
Ő megsegít reméljük...
S te kis leány ne bánkódjál
Bányásznak halni szép halál...
Az égbe szállni fel...fel...
Szerencse fel! Szerencse fel!
Szerencse fel!*

Tassonyi később írt még egy regényt *A bánya menyasszonya* (Pécs, 1934) címmel, egész további életére azonban már nem a szépirodalom művelése, hanem – Selmecbányától fizikailag elszakadva – a bányatisztviselői tevékenység volt jellemző. Ezért további életútját csupán röviden foglaljuk össze.

Tanulmányait Selmecen befejezve Tatabányán vett részt gyakorlati képzésben, majd Angliában folytatott bányaműszaki és szociálpolitikai tanulmányokat. Ezt követően 1911–1926 között a budapesti bányakapitányságnál teljesített szolgálatot. Ezt a világháborúban eltöltött idő törte meg, amikor tábori tűzérként súlyosan megsebesült. Még 1926-ban a Pénzügyminisztérium Bányahatósági Főosztályára rendelték, s a következő évben Németországban, Hollandiában és Angliában tett tanulmányutakat, elsősorban a sújtólég és szénporrobbanások elleni védekezést tanulmányozva. 1933-tól főosztályával együtt a Kereskedelemügyi Minisztériumba helyezték át, majd 1935-től az Iparügyi Minisztériumban folytatta, 1938-tól pedig miniszteri tanácsosként a Budapesti Bányakapitányságot vezette. Több mint három évtizedet szolgált a bányászati közigazgatásban, Selmecbányától azonban végleg elszakadt. Budapestben hunyt el, 1942. november 10-én.

Polgárdy Géza